

ВОЈВОДИНАШУМЕ
Петроварадин

Број: 2317/6-3

Датум: 25. 01. 2024. год.

СМЕРНИЦЕ ЗА ОЧУВАЊЕ РЕПРЕЗЕНТАТИВНИХ ПОВРШИНА И ПОДРУЧЈА ВИСОКИХ ЗАШТИТНИХ ВРЕДНОСТИ

Репрезентативне површине су у ствари репрезентативни узорци постојећих екосистема унутар предела у свом природном стању који су значајни за очување биолошке разноврсности, док се подручја високих заштитних вредности у која спадају и шуме високих заштитних вредности третирају као категорије екосистема са посебним вредностима (атрибутима), који изискују посебне услове управљања. Активности управљања на репрезентативним површинама и у подручјима високих заштитних вредности морају одржавати или побољшавати карактеристике које их дефинишу.

1. РЕПРЕЗЕНТАТИВНЕ ПОВРШИНЕ

Дефиниција репрезентативних површина (RSA): Репрезентативне површине (Representative Sample Areas) су делови газдинске јединице који су одређени у сврху очувања или обнављања одрживих природних екосистема у том географском региону.

Привремени FSC национални стандард за газдовање шумама Републике Србије (FSC-STD-SRB-01-2023) Савета за управљање шумама (Forest Stewardship Council) је принципом 6. Еколошке вредности и утицаји препознао значај и вредност репрезентативних површина и установио критеријуме за њихово издвајање.

Принцип 6. ЕКОЛОШКЕ ВРЕДНОСТИ И УТИЦАЈИ

Организација која газдује шумама мора одржавати, очувати и/или обнављати општекорисне функције шума и еколошке вредности шумског подручја и избегавати, кориговати или ублажавати негативне утицаје на животну средину.

Критеријум 6.5. Организација која газдује шумама мора идентификовати и заштитити репрезентативне површине изворних екосистема и/или вратити их у природно стање. Тамо где не постоје репрезентативне површине или су недовољне, организација која газдује мора вратити део шумског подручја у природно стање. Величина подручја и мере које се предузимају за њихову заштиту или обнову, укључујући и површине унутар плантажа, морају бити сразмерне заштити, статусу и вредности екосистема на нивоу предела и степену, интензитету и ризику од активности газдовања.

Критеријум 6.5.1. За идентификовање изворних екосистема који постоје или ће постојати у природним условима унутар шумског подручја користе се најбоље доступне информације.

Критеријум 6.5.2. Тамо где постоје, репрезентативни узорци подручја изворних екосистема су заштићени.

Критеријум 6.5.3. Где не постоје репрезентативни узорци подручја или када неадекватно представљају изворне екосистеме или када су на други начин недовољни, део шумског подручја се обнавља, враћа на природније услове.

Критеријум 6.5.4. Величина репрезентативног узорка подручја и/или обнављање истог сразмерно је статусу заштите и вредности екосистема на нивоу предела, величини шумског подручја и интензитету газдовања шумама.

Критеријум 6.5.5. Репрезентативни узорци површина у комбинацији са другим компонентама мреже заштићених подручја чине минимално 10% површине шумског подручја.

2. ПОДРУЧЈА ВИСОКИХ ЗАШТИТНИХ ВРЕДНОСТИ

Дефиниција подручја високих заштитних вредности (HCV): Подручја високих заштитних вредности (High Conservation Value Areas) су зоне и физички одвојени простори који поседују и/или су потребни за постојање и одржавање идентификованих високих заштитних вредности.

Привремени FSC национални стандард за газдовање шумама Републике Србије (FSC-STD-SRB-01-2023) Савета за управљање шумама (Forest Stewardship Council) је принципом 9. Високе заштитне вредности дефинисао шест елемената за издвајање високих заштитних вредности и сваки од њих поделио у више категорија (поделемената).

Принцип 9. ВИСОКЕ ЗАШТИТНЕ ВРЕДНОСТИ

Организација која газдује шумама мора одржавати и/или унапређивати високе заштитне вредности на шумском подручју кроз примену начела предострожности.

Критеријум 9.1. Организација која газдује шумама кроз сарадњу са заинтересованим странама и интересним групама и уз помоћ других средстава и извора мора проценити и забележити присутност и стање следећих високих заштитних вредности на шумском подручју сразмерно степену, интензитету и ризику утицаја активности газдовања и вероватноће појаве високих заштитних вредности:

HCV 1 – Диверзитет врста. Концентрације биолошког диверзитета, укључујући ендемичне врсте и ретке и угрожене врсте, које су значајне на глобалном, регионалном или националном нивоу;

HCV 1.1 – Концентрације биолошке разноврсности које су значајне на глобалном, регионалном или националном нивоу;

HCV 1.2 – Концентрације ендемских врста које су значајне на глобалном, регионалном или националном нивоу;

HCV 1.3 – Концентрације ретких, рањивих или угрожених врста које су значајне на глобалном, регионалном или националном нивоу;

HCV 2 – Екосистеми на нивоу предела и мозаици екосистема. Нетакнути шумски предели и велики екосистеми на нивоу предела и мозаици екосистема који су значајни на глобалном, регионалном или националном нивоу и који садрже одрживе популације велике већине врста које се природно појављују у задовољавајућој бројности и распрострањењу;

HCV 2.1 – Нетакнути шумски пејзажи;

HCV 2.2 – Велики екосистеми на нивоу пејзажа који су значајни на глобалном, регионалном или националном нивоу и који садрже одрживе популације велике већине природних врста у природним формама распрострањености и бројности;

HCV 2.3 – Мозаици екосистема који су значајни на глобалном, регионалном или националном нивоу и који садрже одрживе популације велике већине природних врста у природним формама распрострањености и бројности;

HCV 3 – Екосистеми и станишта. Ретки и угрожени екосистеми, станишта или рефугијуми;

HCV 3.1 – Ретки, рањиви или угрожени екосистеми;

HCV 3.2 – Ретка, рањива или угрожена станишта;

HCV 3.3 – Рефугијуми;

HCV 4 – Критичне услуге екосистема. Основне услуге екосистема у критичним ситуацијама, укључујући заштиту водених сливова и контролу ерозије угрожених земљишта и падина на нагибима;

HCV 4.1 – Речни сливови у критичним ситуацијама;

HCV 4.2 – Контрола ерозије осетљивих земљишта и падина у критичним ситуацијама;

HCV 4.3 – Друге услуге екосистема у критичним ситуацијама;

HCV 5 – Потребе локалне заједнице. Места и ресурси од фундаменталног значаја за задовољавање основних потреба локалних заједница (средства за живот, здравље, прехрана, вода итд.), идентификованих кроз одговарајућу сарадњу са њима;

HCV 5.1 – Подручја и ресурси од суштинског значаја за задовољавање основних потреба локалних заједница (за живот, здравље, исхрану, воду);

HCV 5.2 – Подручја и ресурси од суштинске важности за задовољавање основних потреба староседелачких народа (за живот, здравље, исхрану, воду итд.);

HCV 6 – Културне вредности. Места, ресурси, станишта и предели глобалног или националног културног, археолошког или историјског значаја и/или критичне културне, еколошке, економске или религијске/свете вредности за традиционалне културе локалних заједница, идентификоване кроз одговарајућу сарадњу са њима.

HCV 6.1 – Подручја, ресурси, станишта и предели од глобалног или националног културног, археолошког или историјског значаја;

HCV 6.2 – Подручја, ресурси, станишта и предели од критичног културног, еколошког, економског или верског/светог значаја за традиционалне културе локалних заједница;

HCV 6.3 – Подручја, ресурси, станишта и предели од критичног културног, еколошког, економског или верског/светог значаја за традиционалне културе староседелачких народа;

Критеријум 9.2. Организација која газдује шумама мора развити ефикасне стратегије којима се одржавају и/или унапређују идентификоване високе заштитне вредности кроз сарадњу са заинтересованим странама, интересним групама и експертима.

Критеријум 9.3. Организација која газдује шумама мора имплементирати стратегије и активности које одржавају и/или унапређују идентификоване високе заштитне вредности. Ове стратегије и

активности морају бити имплементирани у складу са принципом предострожности и сразмерно степену, интензитету и ризику активности газдовања.

Критеријум 9.4. Организација која газдује шумама мора доказати да спроводи периодични мониторинг како би проценила промене у статусу високих заштитних вредности и мора прилагодити своје стратегије газдовања како би осигурала њихову ефикасну заштиту. Мониторинг мора бити сразмеран степену, интензитету и ризику активности газдовања и мора обухватити сарадњу заинтересованих страна, интересних група и експерата.

3. ИЗБОР ПОДРУЧЈА (ВРСТА И ОЦЕНА ИЗАБРАНОГ ПОДРУЧЈА)

Репрезентативне површине и подручја високих заштитних вредности могу да буду мали делови шумских подручја (нпр. строго заштићена подручја, семенске састојине, извори водоснабдевања, тресетишта, влажне ливаде, водна тела итд.) или велики делови шумских подручја услед заштите природе или присуства строго заштићених или заштићених врста на великој површини. Избор репрезентативних површина и подручја високих заштитних вредности заснива се на присуству једне или више посебних вредности, што претпоставља њихово издвајање и обележавање (картирање).

Оцену изабраног подручја чине разлози на основу којих је подручје изабрано, а који су засновани на одговарајућим националним и регионалним методологијама и најбоље доступним информацијама.

Оцена којом се утврђује постојање атрибута карактеристичних за репрезентативне површине и подручја високих заштитних вредности у зависности од нивоа и интензитета активности газдовања и јединствености ресурса на који се утиче, заснива се на одређеним вредностима, односно приоритетним функцијама како следи.

3.1 Репрезентативне површине

- 1) Екосистеми или њихови делови у заштићеним подручјима у режиму заштите I степена и друга строго заштићена подручја, као и површине изван газдинског третмана.
- 2) Екосистеми или њихови делови у заштићеним подручјима у режиму заштите II степена и друга заштићена подручја са истим режимом заштите.
- 3) Нове површине са спонтаним генеративним ширењем аутохтоних врста шумског дрвећа.
- 4) Постојеће површине појединих ретких и угрожених биљних врста, пре свега, аутохтоних врста шумског дрвећа (нпр. црна топола, бела топола, бела врба итд).
- 5) Постојеће површине са фенотипски најбољим и у одређеним условима најквалитетнијим састојинама одређених врста које се издвајају у циљу производње квалитетног семенског материјала.
- 6) Постојеће површине изолованих подручја у којима се нису догодиле велике промене, обично услед промене климе или поремећаја попут оних које изазивају људи и где биљке и животиње типичне за регион могу да преживе (рефугијуми).

3.2 Подручја и шуме високих заштитних вредности

- 1) Екосистеми или њихови делови у заштићеним подручјима у режиму заштите I степена и друга строго заштићена подручја, као и подручја изван газдинског третмана.

- 2) Екосистеми или њихови делови у заштићеним подручјима у режиму заштите II степена и друга заштићена подручја са истим режимом заштите.
- 3) Нове површине са спонтаним генеративним ширењем аутохтоних врста шумског дрвећа.
- 4) Постојеће површине појединих ретких и угрожених биљних врста, пре свега, аутохтоних врста шумског дрвећа (нпр. црна топола, бела топола, бела врба итд.).
- 5) Постојеће површине са фенотипски најбољим и у одређеним условима најквалитетнијим састојинама одређених врста које се издвајају у циљу производње квалитетног семенског материјала.
- 6) Постојеће површине изолованих подручја у којима се нису догодиле велике промене, обично услед промене климе или поремећаја попут оних које изазивају људи и где биљке и животиње типичне за регион могу да преживе (рефугијуми).
- 7) Екосистеми или њихови делови у заштићеним подручјима у режиму заштите III степена и друга заштићена подручја са истим режимом заштите.
- 8) За заштитне шуме, као шуме са приоритетном функцијом, могу да буду одређене:
- шуме које штите земљиште од водне (плувијалне и флувијалне) и еолске ерозије;
 - шуме које непосредно штите изворишта водоснабдевања, врела, термоминерална и минерална изворишта;
 - шуме које штите објекте (водене акумулације, железничке пруге, путеве) и насеља;
 - шуме које чине заштитне појасеве (пољозаштитни, ветрозаштитни, снеготаштитни итд.).
- 9) Шумска подручја или делови шумских подручја са неповољним својствима отицања и задржавања воде (нпр. влажна станишта и/или шуме поред влажних станишта која директно утичу на њих).
- 10) Шумска подручја или делови шумских подручја који служе за побољшање секвестрације (уклањање вишка угљеника из атмосфере) и складиштење угљеника.
- 11) Шумска подручја или делови шумских подручја који имају функцију заштите од шумских пожара.
- 12) Шумска подручја или делови шумских подручја које карактерише сезонска или само повремени концентрација важних миграторних врста (нпр. миграторне врсте птице, мрест риба итд.).
- 13) Делови шумских подручја са највећом концентрацијом шумских ресурса из којих локалне заједнице задовољавају своје основне животне потребе.
- 14) Подручја и предели од глобалног или националног културног, археолошког или историјског значаја (места светске баштине, споменици културе, споменици природе, археолошка налазишта итд.).
- 15) За шуме са посебном наменом, као шуме са приоритетном функцијом, могу да буду одређене:
- шуме које су погодне за излетишта и рекреацију;
 - шуме које су погодне за здравствени туризам и шумски wellness;
 - шуме које су погодне за научна истраживања и едукацију;
 - шуме које су погодне за школе у природи (нпр. River's schools);

- шуме које су од културно-историјског значаја;
- шуме које су од верског и/или светог значаја;
- шуме које су од посебног интереса за народну одбрану.

4. СТРАТЕГИЈА ЗА ОДРЖАВАЊЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

За одређивање репрезентативних површина и подручја и шума високих заштитних вредности треба користити основну намену подручја и шума (приоритетне функције) из Основа газдовања шумама у складу са интегралним газдовањем њиховим функцијама и других планских докумената.

Огранци предузећа, заједно са другим заинтересованим странама, интересним групама и експертима у оквиру шумских подручја, треба да идентификују све репрезентативне површине и подручја високих заштитних вредности уз дефинисање стратегије за њихово газдовање у циљу очувања или унапређења стања (циљеви и мере заштите). Како се овде ради о подручјима и шумама са посебним условима управљања, односно усклађеним активностима газдовања, треба одредити и индикаторе за праћење њиховог стања (мониторинг), односно контролу примене прописаних мера заштите. **Стратегија управљања репрезентативним површинама и високим заштитним вредностима**, као пратећи документ, биће саставни део ове процедуре.

Све категорије репрезентативних површина и подручја високих заштитних вредности треба унети у шумска планска документа, дати прегледно по оделењима и одсецима и уцртати у састојинске карте газдинских јединица.

ДИРЕКТОР ПРЕДУЗЕЋА

Роланд Кокаи, маст. ек.